

grooter dan ongeveer 40 cm ter beschikking kwamen, kon niet uitgemaakt worden, of we ook hier met dwergmannetjes te doen hebben. Ook over de verspreiding van beide soorten valt niet veel te zeggen; er moeten nog verschillende punten over opgehelderd worden. *Ch. hypselosoma* schijnt zoowel in helder water voor te komen als in het troebele voor de groote riviermonden. *Ch. dorab* schijnt de voorkeur te geven aan helder water.

DELSMAN en HARDENBERG.

DE KANTJIL

Herhaaldelijk reeds zijn in dit tijdschrift grotere of kleinere artikelen gewijd aan het Javaansche dwerghert, in de wetenschappelijke literatuur bekend onder den naam van *Tragulus kanchil* RAFFLES of *Tragulus javanicus* GM.: mededeelingen over dit interessante dwergje onder de herten zijn verschenen in de jaargangen II, blz. 48, IX, blz. 159, X, blz. 94 en 161, en XIII, blz. 159. Behoudens twee uitzonderingen blijkt uit bovenstaande artikelen, dat over het algemeen de opvatting gehuldigd wordt, dat de kantjil zeer moeilijk in gevangenschap is te houden, laat staan tot voortteling kan worden gebracht Slechts Dr W. DOCTERS VAN LEEUWEN en de Soerabaia'sche Planten- en Dierentuin vermelden, de eerste in een lang artikel, de laatste in een kort berichtje, dat het dwerghert zeer gemakkelijk in gevangenschap in leven blijft en dat een paartje, zonder dat daaraan bijzondere zorg besteed behoeft te worden, jongen voortbrengt. Gedurende de jaren dat ik zelf kantjils heb gehad, heeft de ervaring mij hetzelfde geleerd. Het is toen zelfs voorgekomen, dat een Javaansche kantjil paarde met een in kleur nogal sterk verschillende kantjil van Bangka, welke laatste ook jongen ter wereld heeft gebracht, die het midden hielden tusschen de Javaansche en de Bangka-vorm (soort?).

Twee oorzaken zijn er naar mijn meening van de vele berichten, dat dwerghertjes zoo moeilijk zijn te houden. De eerste is, dat de door Inlanders te koop aangeboden dieren meestal gewond of beschadigd zijn ten gevolge van de ruwe manier van vangen en transport. Meestal worden zij in strikken gevangen; worden zij spoedig na den vangst bevrijd, dan valt dikwijls de beschadiging nog wel mee, maar hebben zij meerdere uren geworsteld om los te komen, dan zijn de diertjes zoo beschadigd, dat ze meestal niet meer in leven zijn te houden. Soms ook worden jonge dieren opgejaagd, welke in hun angst tegen alle mogelijke obstakels optornen en betrekkelijk snel uitgeput blijven liggen. Het is nl. een merkwaardig verschijnsel, dat de kantjil, als hij wordt opgejaagd, een vrij groote snelheid kan ontwikkelen, maar deze slechts korten tijd kan volhouden om dan amechtig neer te vallen. Zoo heb ik b. v. in Borneo mee gemaakt, dat een Amboineesch soldaat op een pas opengekapte ladang een kantjil achterna rende en het dier ving. Aanvankelijk vloog het als een pijl uit den boog voort, nam keurig een paar omgekapte stammen van woudreuzen en kreeg daardoor op den achtervolgenden fuselier een flinken voorsprong. Alras zag men, dat het diertje sterk vaart minderde, geen hindernissen meer kon nemen, doch tegen deze optornde en ten slotte uitgeput neerviel, nog voor het einde van de ladang was bereikt. Blijkbaar was het beestje volkomen op, zwaar hijgend en met doffe oogen werd het opgenomen, zonder dat

het verder een lid verroerde. Pas na een kwartiertje begon het weer bij te komen en trachtte het zich te bevrijden. Bij gebrek aan iets beters heb ik geprobeerd het in een Dajaksche draagmand naar de naastbij gelegen kampong te transporteeren om te trachten het in leven te houden. Bij aankomst had het zich echter zoodanig beschadigd bij zijn pogingen om zich te bevrijden, dat het enkele dagen later is gestorven.

Voor zoover ik heb kunnen waarnemen, is de neus het teerste plekje van den kantjil. Is deze beschadigd, dan gaat het diertje vrij zeker dood, daar het noch eten, noch drinken tot zich wil nemen, wellicht uit vrees voor de pijn, die bij het eten of drinken aan het neusje wordt veroorzaakt. Ook de pootjes zijn lichaamsdeelen, die door een ruwe behandeling, zooals b. v. vastbinden, uiterst gemakkelijk ontwricht of gebroken kunnen worden, hetgeen de dieren niet overleven. Enkele maanden geleden werd mij nog een kantjil door een Inlander te koop aangeboden, waarvan nota bene beide achterpooten waren gebroken, hetgeen ik, door ervaring wijs geworden, pas na een minutieus onderzoek kon ontdekken.

De tweede oorzaak van den dood van een pas gevangen kantjil is voorts te zoeken in het niet toedienen van voedsel of door verkeerd voedsel en gebrek aan water gedurende het transport. Vraagt men den Inlandschen verkooper b. v. wat of de kantjil moet eten, dan is het stereotiepe antwoord: „roempoet, toean”. Ik heb de dwerghertjes jarenlang geobserveerd, maar nimmer zag ik, dat ze gras tot zich namen. Ze zijn in gevangenschap uitstekend in het leven te houden met bladeren van verschillende *Acalypha*-soorten, vooral der bontbladige vormen van *A. marginata* en *A. Wilkesiana*, van *Leucaena glauca* (lamtoro), verder met oebi (*Ipomoea batatas*), ketèla pohon (*Manihot utilissima*), kangkoeng (*Ipomoea reptans*), peté tjina (*Leucaena glauca*), pisang-schillen, ramboetanvruchten en -pitten, schillen van papaja en een enkele maal aardappelschillen, doch hiermede moet men echter voorzichtig zijn, omdat zij deze op den duur niet goed verdragen.

De afbeelding doet duidelijk den sierlijken bouw van den kantjil uitkomen, maar tevens ziet men daarop de diertjes in hun typische angsthouding: waarschijnlijk jaagt de fotograaf hen vrees aan. De kleur van de beharing is bruin en is op den kop en rug donkerder getint. De borst is lichtbruin met een donkerder dwarsstreep, tusschen de voorpooten bevindt zich een vrij groote, zuiver witte plek, terwijl de buik heel lichtbruin is tot wit. De keel alsmede de onderkant van het kleine staartje zijn wit, terwijl over den hals eenige lichtere overlangsche streepen loopen. Een gewei ontbreekt geheel, óók bij het mannetje; bij dit zijn echter de hoektanden in den bovenkaak sterk ontwikkeld en gekromd. Deze hoektanden vormen tegenover kleinere dieren een zeer gevaarlijk wapen, dat zij volgens mijn eigen waarneming met groote vaardigheid weten te hanteeren. Om mijn lezers hiervan een indruk te geven, wil ik een drama verhalen, dat ik vrijwel van het begin tot einde zich heb zien afspelen.

Bij het eerste kantjil-paar, dat ik in gevangenschap hield, had ik tot mijn groote vreugde een jong gekregen, dat zeer voorspoedig opgroeide. Toen het ongeveer een jaar oud was, bleek het een mannetje te zijn en onbekend met het jaloersche karakter van de mannetjes in den bronstijd, liet ik het jong rustig bij de ouders in het 6 bij 3 m groote hok. Deze, zooals mij later bleek, groote fout heeft mij een

droeve ervaring rijker gemaakt. Het gebeurde nl. op zekeren avond — het was toevallig lichte maan — dat de bekende, eigenaardige paringskreet van de beide mannetjes weerklonk, afgewisseld met een ongewoon lawaai. Vermoedende dat er iets niet in orde was, ging ik naar het hok en zag tot mijn groote schrik, dat er een hevig gevecht tusschen de beide mannetjes gaande was. Met opgetrokken lippen draaiden de dieren om elkaar heen en trachtten met bliksemsnelle beweging, terwijl zij den kop op zij gebogen hielden, die onder den buik van den ander te stooten. Door snelle wendingen en door het uitslaan van de scherpe hoefjes

De kantjil, *Tragulus kanchil*.

probeerden zij zich tegen elkanders aanvallen te verdedigen. Enkele seconden stond ik volkomen gefascineerd door dezen eleganten strijd, doch voelde me plots gedrongen als scheidsrechter in het strijdperk te treden. Succesvol is dit pogen niet geweest, slechts een kort oogenblik is het me gelukt de vechtenden te scheiden. Onmiddellijk daarop hervatten zij den strijd in een ander gedeelte van het hok en voor ik ten tweeden male tusschenbeide kon komen, was de strijd beslecht: het jongste mannetje liet zich nl. plotseling naast de achterpooten van den ander op zijn knieën vallen, gelijktijdig schoot de eenigszins zijwaarts gebogen kop als een bliksemflits naar voren en onder den buik van den tegenstander en reet dien met zijn flijmscherpen hoektand over een lengte van ongeveer 10 cm open. Het zwaar gewonde dier zeeg ter aarde en blies eenige oogenblikken later den laatsten adem uit. De overwinnaar uit dit bloedig gevecht trok zich daarop in een hoek van het hok terug en begon zijn opgelopen huidwonden te likken.

Gedurende het kortstondig gevecht lag het wijfje rustig, met de voorpootjes onder de borst gevouwen op veiligen afstand met haar groote oogen den strijd gade te slaan. Een half uurtje later weerklonk wederom de paringskreet, wellicht triomfantelijker dan te voren, de kreet van den overwinnaar en den bevoorrechten bezitter.

De houding van den kantjil is niet als die van de andere herten-soorten, nl. opgericht en fier, doch meer sluipend. Deze indruk wordt verwekt, doordat het dier bij het gaan in de achterpooten doorzakt, waardoor het achterlijf eenigszins naar beneden afhangt, hetgeen op de foto duidelijk te zien is. De zintuigen zijn zeer goed ontwikkeld. De vrij groote, donkere oogen, waaronder de traangroeven ontbreken, zijn voortdurend in actie; de ooren zijn, zoodra zij iets hooren, voortdurend in beweging. Dreigt er vermeend of werkelijk gevaar, dan neemt het dier onmiddellijk de angsthouding aan, waarbij de ooren schuin naar achteren worden gebracht. Meestal is dit een teeken, dat het kort daarop door een sprong het gevaar zal ontvluchten. De zwarte neus is nimmer in rust en behoort bij gezonde dieren evenals bij een hond, steeds vochtig en daardoor glimmend te zijn. De tong is opvallend lang en herhaaldelijk kan men zien, als zij zich schoonmaken, dat zij die met gemak tot achter de ooren kunnen brengen. De pootjes zijn in verhouding tot het vrij zware lichaam zeer dun en frêle, de hoefjes klein en scherp. Na den maaltijd ziet men de dieren geregeld herkauwen.

De kantjil kan tot de nachtdieren gerekend worden. Overdag ligt hij op een rustig, koel, beschaduwd plekje en komt alleen in actie, wanneer er gevaar dreigt of als er een bijzonder lekker hapje te nuttigen valt. Eerst tegen den avond beginnen de dieren, omstreeks 4 of 5 uur, eenige bewegelijkheid te vertoonen; dan is de tijd aangebroken om hen te voeren. Doet men dit steeds op ongeveer denzelfden tijd en maakt men daarbij niet te veel leven en beweging, dan kan men de dieren in betrekkelijk korten tijd zoo tam maken, dat zij uit de hand komen eten. Hun aangeboren schuwheid, ook bij in gevangenschap geboren beesten, verliezen zij echter nimmer: bij een plotselinge, onverwachte beweging stuiven ze naar alle richtingen weg.

Zooals ik reeds eerder opmerkte, brengen zij in gevangenschap gemakkelijk jongen voort. Dit zijn alleraardigste diertjes, kort na de geboorte zoo groot als een rat — zoodat men ze in een groot hok moeilijk kan ontdekken — en vrijwel geheel donkerbruin van kleur. Het jong doet al direct pogingen om met de ouders mede te eten en knabbelt aan hetgeen van zijn gading is. Het heeft me indertijd heel wat moeite gekost om er achter te komen of het jong ook bij de moeder drinkt. Mijn waarnemingen komen geheel overeen met hetgeen van een jongen kantjil in den Soerabaia'schen Planten- en Dierentuin wordt meegedeeld (zie jrg. XIII, blz. 159). Het zuigt nl. alleen 's nachts; het dringt dan, staande tusschen de achterpooten van de moeder en licht met den schouder één van deze op. Blijkbaar is het jong nooit erg dorstig of, wat ook mogelijk is, is de melkgift der moeder slechts zeer gering, want het drinken duurt heel kort, waarna het weer op zoek gaat naar wat steviger voedsel.